

**Perustuslakivaliokunnan mietintö
N:o 40 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä samaa asiaa koskevien kahden lakialoitteen johdosta.**

Eduskunta on perustuslakivaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäviksi lähettänyt pöytäkirjanottein 23 päivästä elokuuta 1945 hallituksen edellä mainitun esityksen n:o 54 sekä pöytäkirjanottein 24 päivästä huhtikuuta 1945 ed. Wiikin ja Pessin lakialoitteen n:o 1 laiksi kansantuomioistuintesta ja pöytäkirjanottein 30 päivästä elokuuta 1945 ed. Paasivuoren y. m. lakialoitteen n:o 50 laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta. Valiokunta on käsitellyt mainitut lakialoitteet hallituksen puheena olevan esityksen yhteydessä, koska ne koskevat samaa asiaa. Hallituksen esityksen johdosta valiokunta on saanut korkeimmalta oikeudelta ja professori Kaarlo Kairalta pyytämänsä lausunnot, jotka on otettu tämän mietinnön liitteiksi. Valiokunta on kuullut asiassa pääministeri J. K. Paasikiveä, oikeusministeri Urho Kekkosta ja lakitiedtentohtori Y. W. Puhakkaa, minkä lisäksi valtioneuvoston oikeuskansleri Toivo Tarnjanne on antanut valiokuntaa varten tietoja. Valiokunnan käytettävissä on myös ollut n. s. Hornborgin komitean mietintö sekä eräitä muita valiokunnan haluamia asiakirjoja. Valiokunta, joka on ottanut käsittelyn pohjaksi hallituksen mainitun esityksen, esittää asian johdosta seuraavaa.

Hallituksen esitys on annettu, niinkuin sen perusteluista ja ehdotetun lain johtolauseesta ilmenee, Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämistä varten. Mainitun artiklan mukaan Suomi on sitoutunut yhteistoimintaan Liittoutuneiden Valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Tämän velvoituksen täyt-

tämiseksi on Suomen viranomaisten toimesta pidätetty henkilöitä pantaviksi syytteen sotarikoksista. Esityksen tarkoituksena on välirauhansopimuksen mainitun artiklan velvoitusten täyttämistä varten määrätä rangaistaviksi myöskin ne, jotka hallituksessa ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet Suomen liittymiseen vuonna 1941 alkaneeeseen sotaan tai sodan aikana estäneet rauhan aikaansaamista. Esityksen antaminen merkitsee näin ollen toisaalta sitä, että mainitun kansainvälisoikeudellisen sitoumuksen täyttäminen, siltä osin kuin velvoitusta ei vielä ole katsottu täytetyksi, hallituksen käsityksen mukaan voidaan järjestää ja on järjestettävä maan sisäisenä asiana, ja toisaalta sitä, että hallitus katsoo välirauhansopimuksen 13 artiklan säännösten velvoittavan julistamaan rangaistaviksi lakiehdotuksen 1 §:ssä tarkoitetut hallitustoimet, vaikka ne voimassa olevien lakiemme mukaan eivät olisikaan rangaistavia. Ehdotettu laki poikkeaa viimeksi mainitussa kohdin siitä oikeusjärjestykseemme kuuluvaksi katsottavasta periaatteesta, ettei ketään voida tuomita rangaistukseen teosta, josta sen tekemisen aikana ei ollut rangaistusta säädetty. Tästä periaatteesta poikettaessa on jouduttu, niinkuin korkein oikeus lausunnossaan on huomauttanut, sivuuttamaan eräitä muitakin oikeudessamme voimassa olevia periaatteita. Nämä poikkeamiset aiheutuvat, niinkuin edellä sanotusta ilmenee, esityksen antamiseen vaikuttaneista syistä.

Lakiesityksen perustelujen mukaan eräistä liittoutuneiden valtojen tekemistä päätöksistä ja sopimuksista on katsottava käyvän ilmi, että sotarikoksiin ei lueta vain rikkomuksia sodan lakeja ja tapoja vastaan, vaan myös sotasyysllisyys. Niiden tietojen mukaan, jotka perustuslakivaliokunnalla on

ollut käytettävissään mainittua asiaa koskevista julistuksista, päätöksistä ja sopimuksista, niissä käsitellään ainakin ensisijaisesti, mikäli kysymys on sotaan syyllisistä, vain varsinaisten n. s. akselivaltojen suurten sotarikollisten vastuuta. Tällöin ovat, myöskin kun esim. Lontoossa 8 päivänä elokuuta 1945 tehtyyn sopimukseen liittyvässä kansainvälisen sotilastuomioistuimen peruskirjassa selitetään sodan lakeja ja tapoja tai inhimillisyyttä vastaan tehtyjen rikosten lisäksi hyökkäyssodan tai kansainvälisten sopimusten, välipuheiden tai vakuutusten vastaisen sodan suunnitteleminen, valmisteleminen, alkaminen taikka käyminen taikka myös osallistuminen yhteiseen suunnitelmaan tai salaliittoon minkä hyvänsä edellä mainitun teon toteuttamiseksi rangaistaviksi rikoksina rauhaa vastaan, valiokunnan saaman käsityksen mukaan taustana olleet ne julmuudet, joukkomurhat ja -teloitukset, joihin saksalaisten on esim. Moskovassa pidetyn konferenssin jälkeen 1 päivänä marraskuuta 1943 annettussa julistuksessa mainittu syyllistyneen. Tiedossa olevista kansainvälisistä julistuksista, päätöksistä ja sopimuksista ei perustuslakivaliokunnan mielestä tämän vuoksi voida saada välitöntä ohjetta niiden velvoitusten sisällyksen selvittämiseksi, joihin Suomi on välirauhansopimuksen 13 artiklassa sitoutunut, vaan se, mitä sanotussa artiklassa ymmärretään sotarikoksilla, jää tulkinnanvaraiseksi. Siinäkin tapauksessa, että välirauhansopimuksen 13 artiklaa tulkittaisiin edellä kosketettujen kansainvälisten julistusten, päätösten ja sopimusten valossa, on valiokunnan mielestä kuitenkin todettava, että lakiehdotuksen 1 §:n säännös menee pitemmälle kuin nämä edellyttävät. Sanotussa pykälässä ei näet selitetä rikoksiksi nimenomaan sellaisia rikoksia rauhaa vastaan, jotka Lontoon sopimukseen liittyvässä peruskirjassa on katsottu rangaistaviksi, vaan siinä julistetaan varauksitta rangaistaviksi nimettyyn, vuonna 1941 alkaneseen sotaamme ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet hallitustoimet.

Siitä, että välirauhansopimuksen sitoumukset on täytettävä, ei olla eri mieltä, mutta edellä selostetuilla perusteilla voidaan asettua sille kannalle, että ehdotettu lainsäädäntötoimi menee pitemmälle kuin välirauhansopimuksen 13 artiklan velvoitukset edellyttävät. Kun kuitenkin halli-

tus, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välirauhansopimuksen puheena olevan artiklan velvoitusten täyttämistä varten välttämättömänä, perustuslakivaliokunta ei katso voivansa asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä sen sisällyksestä ja poikkeuksellisesta luonteesta huolimatta. Ottamalla huomioon ulkopoliittiset näkökohdat sekä nykyaikaisen sodan aiheuttamat kärsimykset ja aineelliset vauriot, voitaneen katsoa, että vastuu niistä ratkaisuksista, jotka osaltaan ovat vaikuttaneet vuoden 1941 sodan alkamiseen ja rauhanteon estymiseen, lakiehdotuksen mukaisesti perustetaan ulko-kohtaiseen arvosteluun siitä, onko tehty kaikki mitä olisi voitu sodan koettelemuksilta säästymiseksi, eikä siihen, ovatko toimenpiteisiin ratkaisevalla tavalla vaikuttaneet henkilöt toimineet voimassa olleiden lakien pohjalla ja oman käsityksensä mukaan yksinomaan maan etua silmällä pitäen.

Ehdotetun lain mukaan käsittelee sen perusteella nostettavat syytteet tarkoitusta varten asetettava erityinen sotasyylisyys-oikeus niminen tuomioistuin. Tässäkin kohden lakiehdotus sisältää poikkeuksen eräästä meillä vallitsevasta oikeusperiaatteesta, nimittäin hallitusmuodon 60 §:n 2 momentissa säädetystä kiellosta asettaa satunnaisia tuomioistuimia. Lakiesityksen poikkeuksellisen luonteen vuoksi voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, ettei siinä tarkoitettuja asioita anneta säännöllisten tuomioistuinten käsiteltäviksi.

Samalla kun perustuslakivaliokunta edellä sanotun mukaisesti puoltaa lakiesityksen hyväksymistä, valiokunta kuitenkin katsoo, että ehdotettuun lakiin olisi tehtävä eräitä muutoksia ja lisäyksiä.

Niinkuin jo on mainittu, lakiehdotuksen rangaistussäännös koskisi hallituksen esityksen mukaan ainoastaan hallituksessa toimineita henkilöitä. Valiokunnan mielestä lain soveltamisalaa ei kuitenkaan ole syytä rajoittaa tällä tavoin, koska riittävänä olisi pidettävä sitä rajoitusta, että kysymys on ratkaisevalla tavalla 1 §:n 1 momentissa sanottuun toimintaan osallistuneista henkilöistä, ja sitä rajoitusta, joka johtuu rikoksesta käytetystä nimityksestä. Tämän mukaisesti olisi sana „hallituksessa” pois-

tettava mainitusta momentista. Niinikään olisi valiokunnan käsityksen mukaan asianmukaisempaa, että puhuttaisiin Suomen joutumisesta eikä sen liittymisestä sotaan. Samasta lauseesta valiokunta on poistanut sanat „Saksan rinnalla”, koska ilman niitäkin on selvää, mitä sotaa lainkohdassa tarkoitetaan, ja mainittuja sanoja siis on pidettävä tarpeettomina sekä osittain harhauttavinkin. Puheena olevan 1 §:n 1 momentin säännösten osalta valiokunta katsoo lisäksi, että kun ehdotetun lain mukaan voitaisiin tuomita rangaistukseen teoista, jotka eivät niiden tekoaikana olleet rangaistavia, ensisijaiseksi rangaistukseksi olisi säädettävä vankeusrangaistus ja kuritus-huonerangaistusta käytettävä vain, jos asianhaarat ovat raskauttavat. Jotta vankeusrangaistus kuitenkin voitaisiin määrätä riittävän ankaraksi, olisi sen ylärajaksi rikoslain 2 luvun 3 §:n säännöksistä poiketen säädettävä kahdeksan vuotta. Vastaavanlainen poikkeus on aikaisemmin ollut voimassa rikoslain 23 luvun 1 §:ssä.

Helsingin yliopiston lainopillinen tiedekunta ja eduskunnan valitsijamiehet joutuisivat lakiehdotuksen 2 §:n mukaan valitsemaan sotasyylisyysoikeuteen jäseniä ja varajäseniä. Siitä, onko jäseneksi tai varajäseneksi valitulla oikeus kieltäytyä tehtävästä, ei lakiehdotuksessa ole säännöstä. Tällaisen säännöksen puuttuessa lakia olisi nähtävästikin tulkittava niin, että valitulla olisi oikeus kieltäytyä tehtävästä. Tehtävän laadun vuoksi ja jottei tuomioistuinta kokoonpantaessa aiheutuisi viivytystä, olisi jäsenyys valiokunnan mielestä määrättävä pakolliseksi. Tämän sisältöinen säännös ehdotetaan otettavaksi lakiehdotuksen 2 §:ään uutena 3:nä momenttina.

Syytteen nostamisesta sotasyylisyysoikeudessa määräisi lakiehdotuksen 3 §:n mukaan valtioneuvosto oikeuskanslerin esityksestä ja lakiehdotuksen 4 §:n mukaan syytteen ajaminen olisi henkilökohtaisesti oikeuskanslerin asiana. Mainittua esitystä tehdessään oikeuskansleri olisi ylimpänä syyttäjäviranomaisena sidottu oikeudessamme yleensä vallalla olevaan n.s. legaliteettiperiaatteeseen, jonka mukaan syytteen on asetettava minkäänlaisia tarkoituksenmukaisuusnäkökohtia huomioon ottamatta kaikki ne henkilöt, joiden syyllisyys on todennäköinen. Näin ollen jouduttaisiin esityksen tekemistä varten suorittamaan

ehkä hyvinkin laajoja tutkimuksia. Kun lakiehdotuksen 3 §:ää kuitenkin täytynee tulkita niin, että valtioneuvostolla sen mukaan on oikeus lähinnä poliittisten tarkoituksenmukaisuusnäkökohtien mukaan rajoittaa syytteiden nostamista, aiheutuisi ehdotuksessa omaksutusta kannasta tarpeetonta työtä ja viivytystä. Tämän vuoksi valiokunta ehdottaa 3 §:ää muutettavaksi niin, että valtioneuvosto määräisi syytteen nostamisesta hankittuaan asiasta oikeuskanslerin lausunnon. Oikeuskanslerin arvovaltaisen aseman vuoksi ylimpänä lainvalvojana sekä hänen monien tehtäviensä takia valiokunta on, koska kysymys on poliittisluontoisesta oikeudenkäynnistä, jossa syyttäjään voidaan kohdistaa aiheutonta ja epäasiallista arvostelua ja joka voi aiheuttaa runsaasti työtä, katsonut tarpeelliseksi ehdottaa 4 §:ää muutettavaksi siten, että oikeuskanslerilla olisi valta määrätä toinen henkilö sijaansa ajamaan syytettä sotasyylisyysoikeudessa.

Lakiehdotuksen 6 §:n sanamuodon, joka esityksen mukaisena poikkeaisi 1 §:n vastaavasta sanamuodosta, valiokunta ehdottaa muutettavaksi viimeksi mainittua pykälää vastaavaksi.

Sotasyylisyysoikeuteen nähden on lakiehdotuksen 7 §:n 1 momentissa määrätty soveltuvin osin noudatettavaksi valtakunnanoikeutta koskevia vastaavia säännöksiä. Valtakunnanoikeudesta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 2 §:n 1 momentin mukaan on sanotussa oikeudessa asian käsittelyssä noudatettava laillista järjestystä. Tästä säännöksestä voitaneen katsoa johtuvan, että yleisiä tuomioistuimia koskevaa, oikeudenkäytön julkisuudesta 5 päivänä helmikuuta 1926 annettua lakia olisi noudatettava sotasyylisyysoikeudenkin osalta. Koska asian julkisen käsittelyn välttämättömyyttä sotasyylisyysoikeudessa on kuitenkin syytä erityisesti korostaa ja kun valiokunnan mielestä mainitun oikeuden päätösten ja tuomioiden joka tapauksessa tulisi olla julkisia, tätä koskeva säännös ehdotetaan otettavaksi 7 §:n 2 momentiksi ja sanottuna momenttina oleva hallituksen esityksen säännös siirrettäväksi seuraavaan pykälään.

Valiokunnan mielestä olisi sotasyylisyysoikeudessa tuomituille myönnettävä n.s. valtiollisille vangeille kuuluvat oikeudet, joista on säädetty viimeksi 22 päivänä jou-

lukuuta 1943 annetulla lailla väliaikaisesti muutetun rangaistuksen täytäntöönpanosta annetun lainluontoisen asetuksen 2 luvun 8 §:ssä. Valiokunta katsoo lakiteknilisestään asianmukaisemmaksi, että näiden oikeuksien myöntämisestä sotasyylisyysoikeudessa tuomituille säädetään puheena olevassa laissa kuin että edellä mainittuja lakeja tässä kohden muutettaisiin. Tämän mukaisesti lakiehdotukseen on otettu uusi 8 §, jonka 1 momenttiin sisältyy säännös kysymyksessä olevasta asiasta. Lakiehdo-

tuksen 7 §:n 2 momentti ehdotetaan samalla siirrettäväksi uuden 8 §:n 2 momentiksi, koska sen on katsottava sisällykseltään soveltuvan tähän pykälään. Kun se ei enää liity 7 §:n 1 momenttiin, sen sanamuotoa on tarpeen muuttaa.

Sen nojalla, mitä edellä on lausuttu, perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

sotaan syyllisten rankaisemisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi seuraavaa:

1 §.

Joka (*poist.*) ratkaisevalla tavalla on vaikuttanut Suomen *joutumiseen* sotaan vuonna 1941 (*poist.*) Sosialististen Neuvostotasavaltain Liittoa taikka Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtynyttä Kuningaskuntaa vastaan tai estänyt sodan aikana rauhan aikaansaamista, tuomittakoon virka-aseman väärinkäyttämisestä valtakunnan vahingoksi (*poist.*) *vankeuteen enintään kahdeksaksi vuodeksi taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, kuritushuoneeseen määrääjäksi tai elinkaudeksi.*

Mitä hallitusmuodon 47 §:ssä ja eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, älköön estäkö tuomitsemasta rangaistukseen tasavallan presidenttinä ja valtioneuvoston jäsenenä toiminutta henkilöä 1 momentissa tarkoitettusta teosta.

2 §.

Tässä laissa tarkoitetut syytteet käsittelee erityinen sotasyylisyysoikeus.

Sotasyylisyysoikeuteen kuuluu puheenjohtajana korkeimman oikeuden presidentti ja jäsenenä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori, jonka ynnä varamiehen mainittu tiedekunta valitsee kes-

kuudestaan, sekä kaksitoista muuta jäsentä, jotka ynnä tarvittavat varajäsenet eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla. Jos korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidentti on esteellinen tai estynyt, kutsutaan hänen sijansa jäseneksi saman tuomioistuimen vanhin jäsen. Puheenjohtajan sijaan astuu tarvittaessa korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

Sotasyylisyysoikeuteen valittu älköön kieltäytykö tehtävästä.

3 §.

Syytteen nostamisesta sotasyylisyysoikeudessa määrää valtioneuvosto (*poist.*) *hankittuaan asiasta oikeuskanslerin lausunnon.*

4 §.

Syytettä sotasyylisyysoikeudessa ajaa oikeuskansleri tai hänen määräämänsä henkilö.

5 §.

(Kuten hallituksen esityksessä.)

6 §.

Muista kuin 1 §:ssä mainituista Suomen *joutumista* sotaan vuonna 1941 ja (*poist.*) *rauhan aikaansaamisen estämistä sodan aikana* tarkoitavista teoista älköön syytettä nostettako.

7 §.

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on sotasyllisyysoikeuteen nähden soveltuvin osin noudatettava, mitä valtakunnan-oikeuden ja sen puhenjohtajan toiminnasta on voimassa.

(Poist.)

Oikeudenkäynnin julkisuudesta on voimassa, mitä oikeudenkäytön julkisuudesta 5 päivänä helmikuuta 1926 annetussa laissa on säädetty, kuitenkin siten, että päätöksen

Samalla perustuslakivaliokunta kunnioittaen ehdottaa,

Hallituksen puheena olevan esityksen yhteydessä käsiteltyyn ed. Wiikin ja Pessin lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan olisi ne henkilöt tuomittava rangaistukseen, jotka ovat aiheuttaneet vuosina 1939 ja 1941 alkaneet Suomen sodat, taikka jotka ovat mainittuja sotia valmistaneet tai pitkittäneet ja jotka virka- tai yhteiskunnallisen asemansa takia ovat huomattavalla tavalla voineet asiaan vaikuttaa. Syytteet käsiteltäisiin sitä varten asetettava kansantuomioistuimien, johon eduskunta valitsisi suhteellisilla vaaleilla kymmenen jäsentä. Myöskin syyttäjän määrääminen olisi eduskunnan asiana. Syytteen nostamisesta päättäisi tasavallan presidentti tai eduskunta, missä tapauksessa päätökseen riittäisi neljännes annetuista äänistä, taikka kansantuomioistuimien itse. Rangaistusseuramuksina olisi määräaikainen tai elinkautinen kuritushuonerangaistus sekä omaisuuden menetys kokonaan tai osaksi. Kansantuomioistuimissa tuomittu voitaisiin armahdattaa vain, mikäli eduskunta päättäisi tehdä siitä esityksen kolmella neljänneksellä annetuista äänistä.

Ed. Paasivuoren y. m. lakialoitteeseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan olisi valtakuntaa vahingoittavasta toiminnasta tuomittava rangaistukseen se, joka poliittisesti tai sotilaallisesti vastuunalaisella paikalla

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

tai tuomion julistaminen aina on oleva julkinen.

8 §.

Sotasyllisyysoikeudessa tuomittujen rangaistusta täytäntöön pantaessa noudatettakoon niitä säännöksiä, jotka rikoslain 11 luvussa säädetystä rikoksesta rangaistukseen tuomittujen osalta ovat voimassa.

(Poist.) Tuomittujen armahtamisesta on (poist.) voimassa, mitä tasavallan presidentin armahdusoikeudesta on hallitusmuodossa yleisesti säädetty.

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädettyllä tavalla.

ollen on ottanut osaa vuonna 1939 tai vuonna 1941 alkaneiden sotiemme suunnitteluun, valmisteluun, aloittamiseen ja käyntiin. Syytteiden nostamisesta määräisi viisijäseninen syyttäjistö, jonka tarpeellisine varajäsenineen eduskunnan valitsijamiehet valitsisivat suhteellisilla vaaleilla. Myöskin syyttäjän määrääminen olisi mainitun syyttäjistön asiana. Muissa kuin juuri mainituissa kohdin lakiehdotus vastaa hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta, paitsi että siinä ei ole tämän ehdotuksen 6 §:n säännöksiä vastaavia määräyksiä.

Puheena oleviin lakialoitteisiin sisältyvien lakiehdotusten mukaan olisi rangaistukseen tuomittavien henkilöiden piiri huomattavasti laajempi kuin hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen mukaan perustuslakivaliokunnan siihen ehdottaman laajenuksenkin jälkeen. Kun valiokunnan käsityksen mukaan syytettävien piiri olisi rajoitettava vain niihin henkilöihin, jotka kaikkein ratkaisevimmin ovat vaikuttaneet vuoden 1941 sotaan joutumiseemme tai estäneet rauhan aikaansaamista ja kun hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus valiokunnan mielestä muissakin kohdin on tarkoituksenmukaisempi, valiokunta kunnioittaen ehdottaa,

että lakialoitteisiin n:o 1 ja 50 sisältyvät lakiehdotukset hylättäisiin.

Asian käsittelyyn ovat valiokunnassa otaneet osaa puheenjohtaja Ahmavaara, varapuheenjohtaja E. Pekkala ja jäsenet Alestalo, von Born, Kallinen, Kivisalo (osit-

tain), Kujala, Kytömaa, Kölli, Möttönen, Paasivuori, Pärssinen, U. Raatikainen, Saukkonen ja Wiik sekä varajäsenet Lumme (osittain), Stenberg ja Söderhjelm.

Vastalauseita.

I.

Kuten oli odotettavissa, ne taantumukselliset ainekset, jotka takavuosina ovat sotapolitiikkaa kannattaneet, ovat nytkin koettaneet suojella sanotun politiikan johtohenkilöitä rangaistukselta. Niin myös nyt perustuslakivaliokunnassa, eikä mitenkään tuloksetta. Hallituksen vaillinaisen esityksen parantamisyhteykset on suureksi osaksi torjuttu ja suoranaisia huononnuksiakin on tehty. Sellaisena kuin lakiehdotus sotaan syyllisten rankaisemisesta nyt on, täytyy pitää vähintään epävarmana, johtaako se mainittaviin tuloksiin.

Esitän tässä vain muutamia välttämättömiä muutosehdotuksia.

Vankeusrangaistuksen säätäminen rangaistuksen yhdeksi muodoksi ei ole paikallaan kysymyksen ollessa näin törkeistä ja turmiollisista rikoksista ja, kuten on tullut tunnetuksi, sitä ei myöskään säädetty valtioneuvoston alkuperäisessä lakiehdotuksessa. Sitä vastoin olisi omaisuuden menetyks lisättävä; on oikeudentuntoa loukkaavaa se, ettei kyseessä olevien rikollisten, jotka kansallemme ovat aiheuttaneet suunnattomia aineellisiakin vahinkoja, tarvitsisi niitä vähimmässäkään määrässä korvata. Ehdotan siis,

että 1 §:n 1 momentin loppuosa kuuluisi:

— — — *tuomittakoon kuritushuoneeseen määrääjäksi tai elinkaudeksi sekä omaisuuden menetykseen val-*

tiolle kokonaan tai suuremmaksi osaksi.

Lakiehdotuksen 8 §:ään on riennetty lisäämään säännös nyt tuomittavien rikollisten oikeuksista poliittisina vankeina, ennenkuin edes tiedetään tuleeko tämän lain nojalla kukaan tuomituksi. Tämä on vähemmän arvokasta hätiköimistä. Olen valmis puoltamaan mainittujen oikeuksien myöntämistä k. o. vangeille siitä huolimatta, että he vallassa ollessaan itse matalamielisesti riistivät nämä oikeudet vastustajiltaan, silloisilta poliittisilta vangeilta. Mutta siitä esitettäköön aikoinaan eri lakiehdotus. Tähän lakiin se asia ei kuulu.

Myös tahdotaan varata presidentille oikeus rajoituksetta armahtaa myös sotasyylisyysoikeuden tuomitsemat. Tällaista rajoitonta oikeutta presidentillä ei ole valtakunnan oikeuden tuomitsemiin rikollisiin nähden. Myöskään nyt esillä olevassa tapauksessa, joka on äsken mainittuun verrattavissa, ei ole mitään syytä tehdä armahdusta riippuvaksi yhden ainoan henkilön, tasavallan presidentin kannanotoista.

Ehdotan siis,

että 8 §:n 1 mom. poistettaisiin ja että pykälä kuuluisi:

Sotasyyllisyysoikeuden tuomiosta alköön armahdusta myönnettäkö muuten kuin sotasyyllisyysoikeuden esityksestä.

Helsingissä 4 päivänä syyskuuta 1945.

K. H. Wiik.

II.

Kun käsittääkseni tämän lain perusteella syytettävien lukumäärä olisi pyrittävä rajoittamaan mahdollisimman pieneksi ja kun ratkaisevalla tavalla sotaan joutumiseen tai rauhan estämiseen vaikuttaminen tuskin on voinut tapahtua muutoin kuin maan hallituksessa ollen, en voi yhtyä siihen, että esityksen 1 §:n 1 momentin alusta on poistettu sana „hallituksessa”. Kun eduskun-

nalle jätetty esityskin oli pitänyt mahdollisena näin rajoittaa syytettävien piirin, on mainitun sanan poistamiseen sitä vähemmän aihetta. Ehdotan tämän vuoksi kunnioittaen,

että eduskunta hyväksyisi lain 1 §:n 1 momentin alkavaksi:

„Joka hallituksessa ratkaisevalla tavalla on — — —”

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

Arvi Ahmavaara.

III.

Joutuessani perustuslakivaliokunnan jäsenenä määrittelemään kantani siinä varsin vaikeassa kysymyksessä, olisiko hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttävä, olen lähtenyt siitä, että päättyneen maailmansodan aikainen maamme hallitusasiain hoito ja viime vuosien tapahtumien historiallinen kehitys, sellaisina kuin niitä valiokunnan saamien tietojen nojalla on arvosteltava, eivät muodosta riittävää perustaa esitetyille poikkeuslaille, vaan että valtion sisäiseltä kannalta olisi pysyttävä voimassa olevan oikeuden pohjalla. Valiokunnan hankkima selvitys mielestäni edelleen osoittaa, että ne uudet, sotaansyylisyyttä koskevat kansainväliset määräykset, joista liittoutuneet valtiot ovat keskenänsä sopineet, ovat laaditut sovellettaviksi akselivaltiojen suuriin sotarikollisiin, jotka väkivaltaisten hallitusjärjestelmien luojina ja

ylläpitäjinä ovat vastuussa niiden toiminnasta ja päättyneestä maailmansodasta, eivätkä muodollisesti eikä asiallisesti tarkoita Suomea. Väli- rauhansopimuksen 13 artiklan velvoituksiimme kuuluva täytäntöönpano ei tämän mukaan oikeudellisesti vaadi ehdotetulla lailla järjestettävää menettelyä. Kun lakiehdotus on ristiriidassa oikeusjärjestyksemme perusteiden ja oikeiksi tunnustettavien eettisten periaatteiden kanssa, en ole ehdotusta valiokunnassa käsiteltäessä voinut, myötävaikuttamalla lakiehdotuksen hyväksymiseen, luopua antamasta pääpainoa oikeudellisille näkökohdille, vaan tämän johdosta kunnioittaen ehdotan,

että Eduskunta päättäisi hylätä hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen.

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

Ensio Kytömaa.

IV.

Edelläolevasta lakiehdotuksesta antamaansa mietintöön on perustuslakivaliokunta liittänyt käsittelyn aikana hankkimansa Korkeimman oikeuden ja professori Kaarlo Kairan lausunnot. Niistä ilmenee, että nyt säädettävä laki tulee pääosiltaan olemaan vastoin niitä periaatteita, jotka muodostavat oikeus- ja yhteiskuntajärjes-

tyksemme perustan. Lisäksi on niistä katsottava selviävän, etteivät Suomen hallitus ja eduskunta ole hyväksyessään väli- rauhansopimuksen sitoutuneet sellaisiin toimenpiteisiin, joihin sanotun sopimuksen XIII artiklan täytäntöönpanemiseksi nyt säädettävänä olevan lakiehdotuksen puitteissa olisi ryhdyttävä. Kun lakiehdotus näin

ollen on oikeusjärjestyksemme vastainen ja ylittää ne velvoitukset, joihin välirauhan-sopimuksessa olemme sitoutuneet, ja kun en saadun selvityksen perusteella voi yhtyä niihin tarkoituksenmukaisuusnäkökohtiin,

joita lain säätämisen perusteeksi on esitetty, ehdotan kunnioittaen,

että Eduskunta päättäisi hylätä käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen.

Helsingissä 4 päivänä syyskuuta 1945.

Martti O. Kölli.

V.

Vaikkakin meillä on muistuttamista valiokunnan mietintöön sisältyvän lakiehdotuksen yksityiskohtien suhteen, emme kuitenkaan tämän vuoksi tahdo liittää mietintöön vastalauseita, koska lakiehdotus suurin piirtein meitä tyydyttää. Mutta sen sijaan emme voi olla tuomatta esiin eriyvää mielipidettämme, mitä mietinnön perustelujen eräisiin kohtiin tulee. Varsinkin perustelujen 3, 4 ja 5 kappaleeseen sisältyy sellaista, mikä ei vastaa tosiasioita tai mistä valiokunta ei ole voinut saada täyttä selvyyttä. Niinpä valiokunta tulee siihen tulokseen, että sotarikos-käsite on muka tulokinnanvarainen, vaikka valiokunnan hankima sekä suullinen että kirjallinen selvitys osoittaa selvästi, että liittoutuneiden käsityksen mukaan sotarikoksiin luetaan myös sotasyysllisyys. Ei tarvinne huomauttaa, että liittoutuneiden kanta on tässä meidänkin kohdaltamme ratkaiseva. Kun valiokunnan käytettävissä ei ole ollut luotettavaa selvitystä siitä, millä perusteilla liittoutuneet ovat sisällyttäneet rikokset rauhaa vastaan sotarikoksiin, ei valiokunnan olisi siitä pitänyt mitään lausua. Tätä koskeva kohta perusteluissa ei ole ainoastaan tarpeeton, vaan on myöskin omiaan synnyttämään väärinkäsityksiä. Ei voida myöskään sanoa erityisen sotasyysllisyysoikeuden perustamisen sisältävän poikkeusta hallitusmuodon säännöksistä, koska lakiehdotus on tarkoitettu säädettäväksi siinä järjestyksessä kuin perustuslakia muutetaan. Lopuksi huomautamme, että kysymyksessä ole-

viin kappaleisiin sisältyvä esitys ei ensinkään sovi perusteluiksi mietintöön, jossa puolletaan lakiehdotuksen hyväksymistä, vaan olisi lakiehdotuksen hyväksymistä perusteltava samaan tapaan kuin hallituksen esityksessä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että mietinnön perusteluista poistetaan 3, 4 ja 5 kappale ja niiden tilalle otetaan seuraava kappale:

Lakiehdotuksen perustelujen mukaan eräitten liittoutuneiden valtojen tekemistä päätöksistä ja sopimuksista m. m. Ison-Britannian, Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Ranskan edustajain 8 päivänä elokuuta 1945 tekemästä sotarikollisten tuomitsemista varten asetettavaa kansainvälistä tuomioistuinta koskevasta sopimuksesta on katsottava käyvän ilmi, että sotarikoksiin ei lueta vain rikoksia sodan lakeja ja tapoja vastaan, vaan myöskin sotasyysllisyys. Kun Suomen voimassaolevassa lainsäädännössä ei ole säännöksiä sotasyysllisten rankaisemisesta, pitää hallitus, jolla on parhaat mahdollisuudet ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat, ehdotettua lakia välirauhansopimuksen 13 artiklan velvoitusten täyttämistä varten välttämättömänä. Perustuslakivaliokunta yhtyy myöskin siinä hallituksen kantaan, että oikeudenkäynnin yhtenäistämiseksi on tarpeen keskittää syytteiden tutkiminen saman tuomioistuimen, erityisen sotasyysllisyysoikeuden käsiteltäväksi.

Helsingissä 4 päivänä syyskuuta 1945.

**Eino Pekkala.
Toivo Kujala.**

**Elli Stenberg.
K. H. Wiik.**

VI.

Perustuslakivaliokunnan mietintö N:o 40 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta ei perusteluiltaan ja sisältämänsä lakiehdotuksen puolesta kaikissa kohdissa vastaa käsitystämme asiasta. Se ei myöskään mielestämme täysin nojaudu niille periaatteille, jotka valiokuntakäsittelyn aikanakin ovat käyneet ilmi valiokunnan käytettävissä olevista asiakirjoista ja käsittelyn yhteydessä kuultujen asiantuntijoiden lausunnoista. Puheena olevan mietintöön olisi sen vuoksi käsityksemme mukaan ollut tehtävä seuraavia muutoksia.

Perustelujen toisen kappaleen lopusta olisi ollut poistettava lauseet: „Ehdotettu laki poikkeaa viimeksi mainitussa kohdin siitä oikeusjärjestykseemme kuuluvaksi katsottavasta periaatteesta, ettei ketään voida tuomita rangaistukseen teosta, josta sen tekemisen aikana ei ollut rangaistusta säädetty. Tästä periaatteesta poikettaessa on jouduttu, niinkuin Korkein oikeus lausunnossaan on huomauttanut, sivuuttamaan eräitä muitakin oikeudessamme voimassa olleita periaatteita. Nämä poikkeamiset aiheutuvat, niinkuin edellä sanotusta ilmenee, esityksen antamiseen vaikuttaneista syistä.” Mielestämme mainitut lauseet — sisältäen valiokunnan arvostelman hallituksen lakiehdotuksesta — eivät tähän yhteyteen oikeastaan kuulu.

Perustelujen kolmannen kappaleen alusta lähtien olisi mietinnön käsityksemme mukaan pitänyt olla tähän tapaan kuuluva:

„Hallituksen esityksen perustelujen mukaan Neuvostoliiton, Ison-Britannian ja Yhdysvaltain johtavien valtiomiesten varsinkin Berliinin konferenssissa tekemistä päätöksistä sekä Ison-Britannian, Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Ranskan edustajain 8 päivänä elokuuta 1945 tekemästä, sotarikollisten tuomitsemista varten asetettavaa kansainvälistä tuomioistuinta koskevasta sopimuksesta käy ilmi, että sotarikoksiin luetta ei vain rikkomukset sodan lakeja ja tapoja vastaan vaan myös sotasyällisyys. Valiokunnan käytettävissä olleitten asiakirjojen ja sen hankkimien asiantuntijalausuntojen mukaan eivät mainitut kansainväliset julistukset, päätökset ja sopimukset eikä niihin liittyvä Kansainvälisen Sotilastuomioistuimen puheenjohtajan Robert H.

Jacksonin Yhdysvaltain Presidentille jättämä raportti kutenkaan anna tukea sellaiselle välirauhansopimuksen 13 artiklan tulkinnaalle, jonka hallitus puheena olevan lakiehdotuksen antaessaan on omaksunut. Mainituista asiakirjoista käy nimittäin ilmi, että rikoksella rauhaa vastaan eli sotasyällisyydellä tarkoitetaan hyökkäyssodan tai kansainvälisten sopimusten, välipuheiden tai vakuutusten vastaisen sodan suunnittelemista, valmistelemista, alkamista tai käymistä taikka myös osallistumista yhteiseen suunnitelmaan tai salaliittoon minkä hyvänsä edellämainitun teon toteuttamiseksi. Hyökkäyssodan eli sodan käyttämisen kansallisen politiikan välikappaleena tuomitsivat kaikki sivistysvaltiot yhtymällä vuonna 1928 tehtyyn n.s. Briand-Kellogin sopimukseen. Kun viimeksimainitusta sopimuksesta ei kuitenkaan ole yleisesti vedetty johtopäätöstä, että henkilöt, jotka ovat aiheuttaneet oikeudenvastaisen sodan, olisivat siitä henkilökohtaisesti vastuussa, on tämä vastuuperiaate, sen laajuus ja sisällös nyt tullut yhdistyneitten kansakuntien antamissa julistuksissa, päätöksissä ja sopimuksissa vahvistetuksi.

Valtakunnan sisäisen oikeuden mukaan voidaan rangaistukseen tuomita vain rikoksista, jotka kohdistuvat maan omaa oikeusjärjestystä vastaan. On sen vuoksi erittäin arveluttavaa ja kansainvälistenkin oikeusperiaatteiden vastaista ryhtyä tuomitsemaan maan sisäisessä tuomioistuimessa rikoksista, joiden rankaiseminen rikoksen kansainvälisen laadun ja yhdistyneitten kansakuntien edellämainituissa asiakirjoissa julkilausuman käsityksen mukaan on kansainvälisen, eri maiden edustajista kokoonpannun tuomioistuimen tehtävä. Tämä on sitäkin arveluttavampaa, koskei meille ole tietääksemme annettu takeita siitä, että sotasyällisyystuomioistuimemme antama tuomio olisi kansainvälisesti sitova. Päinvastoin käy mainitusta tuomari Robert H. Jacksonin raportista selville, että n.s. Lontoon sopimuksen mukaan kunkin maan omassa tuomioistuimessa voidaan sotarikoksista tuomita sotavankeihin kohdistuneet rikokset, henkilöön tai omaisuuteen kohdistuvat paikalliset rikokset ja julmuudet, jotka ovat tapahtuneet vallatuissa maissa ja joiden tekijät Moskovan julistuksen mukai-

sesti on palautettava rikospaikalle paikallisten viranomaisten tuomittaviksi sekä lopuksi maanpetokseen syyllistyneet henkilöt. Näin ollen — siinäkin tapauksessa, että välirauhansopimuksen 13 artiklan katsottaisiin tarkoittavan myöskin sotasyllisiä — maamme voi enintään olla velvoitettu niihin toimenpiteisiin, jotka ilmenevät edellämainitun Lontoon sopimuksen 3 kohdassa eli ryhtymään toimenpiteisiin pidättääkseen ja saattaakseen pidättämänsä, Kansainvälisen Sotilastuomioistuimen tuomittaviksi tulevat sotarikolliset syytösten tutkimista ja tuomioiden langettamista varten yhdistyneitten kansakuntien haltuun. Edelleen voitaisiin Suomi katsoa velvolliseksi antamaan kansainvälisen tuomioistuimen käytettäväksi kaiken sen tutkimusaineiston, joka meidän on mahdollista asiassa hankkia.

Hallituksen esityksessä omaksuttu kanta, jonka mukaan luonteeltaan kansainväliset rikokset tuomittaisiin maan sisäisessä tuomioistuimessa, toisi oikeusjärjestykseen täysin sille vieraita periaatteita, joiden hyväksyminen Suomen oikeusjärjestykseen osaksi tuo mukanaan monenlaisia vaaroja, joiden täyttä merkitystä tällä hetkellä on vielä vaikeata arvostella.

Lakiehdotus tarkoittaa rangaistuksen säätämistä teoista, jotka niiden tekohetkellä eivät olleet rangaistavia. Ehdotus poikkeaa tässä meidän ja useimpien sivistysmaiden rikosoikeuden peruseriaatteesta, jonka mukaan rikoksena voidaan pitää ainoastaan sellaista tekoa, josta sen tekemisen aikana on laissa ollut rangaistus määrätty. Lakiehdotuksessa tosin määritellään siinä tarkoitettut teot valtakunnan vahingoksi tapah-
tuneeksi virka-aseman väärinkäyttämiseksi, mutta ehdotuksen perustelut ja lain edellyttämät rangaistusseuraamukset osoittavat, että kysymyksessä on sotasyllisyydestä rankaiseminen eikä mikään virka-aseman väärinkäyttö. Sotasyllisyyden varsinainen tunnusmerkki — syyllisyys hyökkäyssodan alkamiseen vuonna 1941 Neuvostoliittoa ja Iso-Britanniaa vastaan — pidetään hallituksen esityksen mukaan ilman enempää tutkimuksia selvänä. Tuomioistuimen tehtäväksi jäisi näin ollen pelkästään sen osuuden tutkiminen, mikä syytetyllä on sodan alkamiseen tai jatkumiseen ollut. Tällöin joudutaan jälleen loukkaamaan sitä kaiken oikeudenkäytön peruseriaatetta, että ennen asian ratkaisemista on molempia

asiapuolia kuultava. Vahvistaessaan hallituksen ehdottaman lain eduskunta samalla toteaa, että sotasyllisiä ovat kaikki ne henkilöt, jotka ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet sodan alkamiseen vuonna 1941 Neuvostoliittoa ja Iso-Britanniaa vastaan. Samalla menettävät syytetyt sen mahdollisuutensa itsensä puolustamiseen, joka heille Kansainvälisessä Sotilastuomioistuimessakin kuuluisi. Kun laki tulisi olemaan taannehtiva, määräytyisivät lakia vahvistettaessa samalla ne henkilöt, jotka on luettava sotasyllisiksi. Oikeudenkäynnissä ei näin ollen enää voitaisi arvostella asioita ja tekoja sellaisina kuin olivat sitä taustaa vastaan, jolloin ne tehtiin. Tällöin jouduttaisiin tuomitsemaan rikoksina tekoja, jotka on tehty sekä tekijänsä subjektiivisen käsityksen että teon tapahtumishetkellä vallinneen yleisen mielipiteen mukaan maan parasta tarkottaen ja jotka ovat tehdyt maan lakien mukaisessa järjestyksessä.

Tunnusmerkinä, jonka perusteella syylliset hallituksen esityksen mukaan erotettaisiin syyttömistä, tulisi olemaan se, onko asianomainen „ratkaisevalla tavalla” vaikuttanut sodan alkamiseen tai pitkittymiseen. Jos tällä tarkoitettaisiin, että syyllisiä ovat ne, jotka ovat ottaneet osaa sodan alkamista tai jatkamista koskevien ratkaisevien päätösten tekoon, ei lain tulkinta tuottaisi sanottavia vaikeuksia. Jos sitävästään on tarkoitus, että tuomioistuimen tulisi ryhtyä punnitsemaan kunkin päätöksessä mukana olleen osuutta ratkaisuun, ei siinä voida päästä asiallisesti tyydyttäviin tuloksiin.

Hallitus ehdottaa, että myöskin Tasavallan Presidentti voitaisiin tuomita rangaistukseen päätöksestä, jonka tekeminen yhdessä eduskunnan kanssa hallitusmuodon 33 §:n 1 momentin mukaan kuuluu hänen virkatehtäviinsä. Hallitusmuodon 47 §:n 2 momentin mukaan presidentti ei ole vastuussa virkatoimistaan, jollei kysymyksessä ole valtio- tai maanpetos. Kun hallituksen jäsenten vastuunalaisuus myöskin presidentin virkatoimista — jota toisaalta vastaa presidentin mahdollisuus tehdä sitovia ja lainmukaisia päätöksiä vain valtioneuvoston myötävaikutuksella — on parlamentarismimme kulmakiviä, merkitsisi hallituksen ehdotuksen hyväksyminen samalla presidentin aseman heikentymistä ja samalla muutosta valtiomme rakenteeseen. Tässäkin

suhteessa olisi sisäiselle oikeusjärjestyksellemme aiheutuva vamma vähäisempi, jos Tasavallan Presidentti todettuna syyllistyneeksi rikokseen rauhaa vastaan tuomittaisiin kansainvälisessä tuomioistuimessa.

Mitä sitten tulee erikoistuomioistuimen asettamiseen, on se vastoin hallitusmuodon 60 §:n 2 momenttia ja samalla vastoin hallitusmuotomme henkeä. Eduskunnan valitsemana se siirtäisi osan lainkäytöstä elimelle, joka on riippuvainen lainsäätäjältä. Tällöin rikottaisiin se yksilön vapauden turvaksi vahvistettu valtiovallan kolmijako, joka vuosisatoja on ollut voimassa kaikissa maailman sivistysvaltioissa. Poliittiset voimasuhteet eivät voisi olla vaikuttamatta tuomioitten antamiseen, jolloin jälleen voitaisiin joutua saman tapaiseen tilanteeseen, jossa Lapuan liikkeen aikana tai vielä aikaisemmin vuonna 1918 oltiin. Vaikkakin pysyväisten tuomioistuihimme antamat tuomiot poliittista luonnetta omaavissa jutuissa antavat aiheita ankaraankin arvosteluun, ovat ne kokemukset, joita on saatu vuonna 1918 valtiorikosoikeuksista, sellaisia, etteivät ne kehoita uutta satunnaista tuomioistuinta asettamaan.

Siitä, että välirauhansopimuksen sitoumukset on tinkimättä täytettävä, ei olla eri mieltä. Sodan maailmemme ja kansallemme aiheuttamat vahingot ja kärsimykset vaativat tutkimuksen toimittamista siitä, ovatko poliittisesti ja sotilaallisesti vastuunalaisilla paikoilla toimineet johtohenkilömme väärinkäyttäneet virka-asemaansa ja siten voimassaolevien lakien vastaisesti toimien aikaansaaneet sodan syttymisen Suomen ja Neuvostoliiton sekä Ison-Britannian välillä. Jos tutkimukset lisäksi osoittavat, että mainittujen henkilöiden joukossa on sellaisia, jotka ovat tehneet itsensä syyppäiksi rikoksiin rauhaa vastaan, on Suomen yhteistoiminnassa yhdistyneitten kansakuntien kanssa annettava kaikki apu sotaan syyllisten pidättämiseksi ja rangaistukseen saattamiseksi.

Edellä esittämillään perusteilla valiokunta katsoo, ettei hallituksen esitys perustu välirauhansopimuksen ja esityksen perusteluissa mainittujen julistusten, päätösten ja sopimusten oikeaan tulkintaan. Kun kuitenkin hallitus, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet ottaa huomioon nykyisen tilanteemme meille asettamat vaatimukset, on ilmoittanut pitävänsä välttämättömänä pu-

heena olevan lakiehdotuksen hyväksymistä, valiokunta — olematta vakuuttunut hallituksen perustelujen pätevyydestä, mutta uskoen, että sillä on myöhemmin esitettävänä riittävät perustelut kantansa tueksi — katsoo, ettei hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymiseltä nykyisissä oloissa voida välttyä. Tällöin valiokunta on — poiketen hallituksen esityksessä omaksutuista periaatteista — sitä mieltä, että lakiehdotukseen on tehtävä aivan oleellisia muutoksia, jotta se vastaisi kansan oikeuskäsitystä ja todella johtaisi sellaisiin tuloksiin, jotka kestävät arvostelua.

Ei ole kiellettävissä, että molemmat soitamme Neuvostoliittoa vastaan ovat keskinäisessä syy-yhteydessä toisiinsa. Vuonna 1939 alkanut talvisotamme oli edellytys vuonna 1941 uudelleen alkaneelle sodalle. Sotiin johtaneitten sytten ja toimenpiteiden selvittäminen olisi sen vuoksi alettava jo talvisotaa edeltäneiltä ajoilta. Olisi saatava selville ja saatettava rangaistukseen ne henkilöt, jotka todella ovat syyppaita sodan syttymiseen Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Vain siten saamme aikaan sen sisäisen puhdistuksen, joka on välttämätön, jotta kansamme voisi uudessa tilanteessa ottaa vakavasti sen suunnan, joka tekee sille mahdolliseksi jatkuvat elämän mahdollisuudet.

Kun lakiehdotuksen tarkoituksena on hallituksen esityksen mukaan välirauhansopimuksen 13 artiklan soveltaminen niiden periaatteiden mukaisesti, jotka ilmenevät Lontoon sopimuksen sotarikollisuutta koskettelevasta kohdasta, pitäisi puheenaolevassa laissa sotasyllisyys eli rikos rauhaa vastaan määritellä sanamuodoltaan vastaamaan Lontoon sopimuksen vastaavaa kohtaa. Lain perustelujen ja sen sanamuodon välinen ristiriita ja lain todellisen tarkoituksen kätkeyminen virkarikoksen muotoon — kuten hallituksen esityksessä on tehty — ei ole näin tärkeässä asiassa hyväksyttävissä.

Hallitus ehdottaa, että syytteeseenpanosta määräisi valtioneuvosto oikeuskanslerin esityksestä. Tällaisen vallan myöntäminen valtioneuvostolle, jonka kokoonpano on jatkuvien muutosten alainen, on sitäkin arveluttavampaa, kun sen jäsenenä saattaa olla tai sellaiseksi saattaa joutua henkilöitä, joita vastaan syyte sotaan syyllisyydestä mahdolli-

sesti olisi nostettava. Kun valtioneuvoston kokoonpanon ei välttämättä jatkuvasti tarvitse vastata eri puolueitten voimasuhteita, voi — valtioneuvoston jouluessa käyttämään syytteenpanossa poliittista tarkoituksenmukaisuusharkintaa — olla vaara tarjolla, ettei syytteiden nostamisessa aina voida seurata tasapuolisuutta ja lain tarkoitusta. Edelleen on otettava huomioon, ettei hallituksen jäsenillä suuren ja vastuunalaisen työtaakkansa vuoksi ole mahdollisuutta perehtyä tutkimusaineistoon sillä tarkkuudella, joka olisi välttämätöntä. Valiokunnan mielestä pitäisi sen vuoksi määrätä erityinen eduskunnan suhteellisilla vaaleilla valitsema syyttäjäistö, jonka ainoana tehtävänä olisi näihin asioihin tutustuminen ja niiden selvittäminen. Näin voitaisiin sotasyllisyyksien selvittäminen nopeasti ja perinpohjaisesti. On nimittäin otettava huomioon, että myös oikeuskanslerin työt ovat sen laatuiset, ettei hän mitenkään voi ehtiä muitten töittensä ohella perusteellisesti tutkimaan kunkin sotasyllisen osuutta puheena oleviin tekoihin.

Valiokunnan mielestä oikeudenkäynnin on oltava kokonaisuudessaan julkinen. Vain siten voidaan hälventää ne epäluulot, joita

— aiheellisesti tai aiheetta — poliittisten oikeusjuttujen yhteydessä aina syntyy. Samalla tulee yleiseen tietoon ne menettelytavat, joita on käytetty kansan saattamiseksi vastoin tahtoaan sotaan. Tällöin on myöskin helpompi löytää ne keinot, joiden avulla tällaiset kansalliseen onnettomuuteen saattaneet erehdykset voidaan tulevaisuudessa paremmin välttää.”

Valiokunta on mietinnössään ehdottanut hallituksen esitystä muutettavaksi siten, ettei sotasyllisyysoikeuden jäseneksi määrätty saisi kieltäytyä toimeen ryhtymästä. Kun kysymyksessä on joka tapauksessa tuomion antaminen, joka perustuu enemmän tai vähemmän poliittiseen tarkoituksenmukaisuusharkintaan, ei mielestämme pitäisi ketään pakottaa vastaanottamaan tehtävää, jonka täyttämiseen hän ei tunne kykenevänsä. Käsityksemme mukaan jäseniksi tarkoitetuilta voidaan saada etukäteen suostumus niin nopeasti ettei se tule aiheuttamaan viivytystä tuomioistuimen työn alkamisessa.

Edelläolevaan viitaten kunnioittaen ehdotamme,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen näin kuuluvana:

Laki

sotaan syyllisten rankaisemisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi seuraavaa:

1 §.

Joka poliittisesti tai sotilaallisesti vastuunalaisella paikalla ollen on ottanut osaa vuonna 1939 Sosialististen Neuvostotasavaltain Liittoa tai vuonna 1941 mainittua valtakuntaa ja Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin yhtynyttä kuningaskuntaa vastaan käytyjen sotien suunnitteluun, valmisteluun, aloittamiseen ja käyntiin tuomittakoon valtakuntaa vahingoittavasta toiminnastaan vankeuteen enintään kahdeksaksi vuodeksi taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, kuritushuoneeseen määrääjäksi tai elinkaudeksi.

Mitä hallitusmuodon 47 §:ssä ja eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvos-

ton jäsenten ja oikeuskanslerin virkatoimen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1942 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, älköön estäkö tuomitsemasta rangaistukseen tasavallan presidenttinä ja valtioneuvoston jäsenenä toiminutta henkilöä 1 momentissa tarkoitettusta teosta.

2 §.

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä.)

(3 mom. poist.)

3 §.

Syytteen nostamisesta sotasyllisyysoikeudessa määrää 5-jäseninen syyttäjäistö, jonka tarpeellisine varajäsenineen eduskun-

nan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla.

4 §.

Syytettä sotasyllisyysoikeudessa ajaa 3 §:ssä mainitun syyttäjistön määräämä syyttäjä.

5 §.

Oikeus syyttää tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta olkoon rauennut, jollei syyttäjistö ole vuoden 1945 aikana määrännyt syytettä nostettavaksi.

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

A. K. Paasivuori.

Uuno Raatikainen.

Väinö Kivisalo.

Yhdyn edelläolevaan siltä osalta, mikä koskee mietinnön perusteluja.

Eino Möttönen.

VII.

Kysymys n.s. sotasyllisten rankaisemisesta on paljon suuremmassa määrin poliittinen kysymys kuin oikeuskysymys. Sentähden on vaikeata, niinkuin pitäisi, ensisijaisesti vedota oikeudellisiin näkökohtiin tässä vakavassa kysymyksessä. Liian kauas ei kuitenkaan saada poliittista tarkoituksenmukaisuutta tai mielivaltaisuutta johtaa tässä tapauksessa; määrätynlaisia yleispäteviä periaatteita on joka tapauksessa noudatettava. Eräs tällainen periaate on käsitykseni mukaan se, että mikäli rankaisemisenettelyyn on ryhdyttävä, ei ainoastaan muutamia yksityisiä henkilöitä ole katsottava sodasta vastuussa oleviksi ja tehtävä sen politiikan syntipukeiksi, jota sotavuosina meillä on harjoitettu maalle onnettomien seurauksin. Tästä politiikasta ovat monet vastuussa, myöskin osaltaan kansaneduskunta, joka enimmäkseen on ollut sen takana ja tukenut sitä. Yksityisen vastuu ja tämän rankaiseminen tulee tietenkin tuntuvammaksi, kuta harvempia syytetään tässä tarkoitetuista teoista. Mitä enemmän vastuu jaetaan, sitä keveämmin se kohtaa kaikkia niitä, jotka vastuussa ovat. Suuremman oikeudenmukaisuuden vaatimus — jos sellaisesta tässä yhteydessä voidaan puhua — on tällöin paremmin tyydytettävissä. Liian laajoihin piireihin ei kuitenkaan kysymyk-

6 §.

(Poist.)

6 (7) §.

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on sotasyllisyysoikeuteen nähden soveltuvin osin noudatettava, mitä valtakunnan-oikeuden ja sen puheenjohtajan toiminnasta on voimassa.

Oikeudenkäynnin sotasyllisyysoikeudessa on oltava kokonaisuudessaan julkinen.

7 (8) §.

(Kuten valiokunnan mietinnössä.)

seen tulevaa rankaisemista ole ulotettava, se johtaisi helposti poliittiseen vainoon ja valitettaviin yhteiskunnassa syntyviin häiriöihin. Sentähden on noudatettava määrätynlaisia rajoituksia. Tässä kohden näyttää minusta kuitenkin hallituksen esitys liian suppealta, kun taas valiokunta on mennyt liian pitkälle hyväksyessään 1 §:n sellaiseksi, että kuka hyvänsä voidaan katsoa syylliseksi ja asettaa syytteeseen sotasyllisyysoikeudessa. Minusta tuntuu, että pitäisi löytää keskitie, ja sellainen olisi niiden asettaminen vastuuseen, jotka hallituksessa tai muussa poliittisesti vastuunalaisessa asemassa ollen ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet harjoitettuun politiikkaan.

Ehdotetun lain 1 §:n alun tulisi siis kuulua:

1 §.

„Joka hallituksessa tai muussa poliittisesti vastuunalaisessa asemassa ollen ratkaisevalla tavalla on vaikuttanut — — —”.

Jotta pykälä myös muodollisesti tulisi moitteettomaksi, voitaisiin sitä paitsi sanat „tuomittakoon virka-aseman väärinkäyttämisestä valtakunnan vahingoksi” muuttaa sanoiksi „tuomittakoon valtakuntaa vahingoittaneesta toiminnasta”.

Mitä sotasyylisyysoikeuden kokoonpanoon tulee, olen sitä mieltä, ettei olisi sopivaa määrätä puhtaasti poliittista oikeudenkäyntiä varten asetettavaan tuomioistui-
meen korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden presidenttejä ja ettei myöskään olisi katsottava tarpeelliseksi lainopillisen tiedekunnan professorin mukanaoloa siinä. Sitävastoin on ilmeistä, että prosessin johdon tulee olla uskottuna lainopillisesti pätevälle henkilölle, minkä vuoksi korkeimman oikeuden pitäisi määrätä sopiva tuomari oikeuden puheenjohtajaksi sekä hänelle varamies. Tämän mukaisesti ehdotan,

että 2 §:n 2 momentti laadittaisiin seuraavasti:

„Sotasyylisyysoikeuteen kuuluu korkeimman oikeuden määräämä puheenjohtaja ja kaksitoista jäsentä, jotka ynnä tarvittavat varajäsenet eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla. Jos puheenjohtaja on esteellinen tai estynyt, astuu hänen tilalleen korkeimman oikeuden määräämä varapuheenjohtaja. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan tulee olla taitaviksi tuomareiksi tunnettuja lakimiehiä.”

Katson edelleen, että niitä, jotka on valittu tuomioistuimen jäseniksi, ei vasten tahtoaan olisi pakotettava ottamaan vastaan tehtävä, joka on luonteeltaan varsin arkaluontoinen ja vastuunalainen. Syystä voidaan kysyä, minkälaiseksi tuomioistuimen toiminnan tulos tulee muodostumaan, jos sen jäsenten täytyy työskennellä pakolla tehtävänsä määrättyinä. Tämän vuoksi olen sitä mieltä,

että 2 §:n 3 mom. olisi poistettava.

Ehdottamani korjaukset ovat mielestäni niin olennaisia, että käsittääkseni lain hyväksyminen on vaikeata, jos sen 1 ja 2 § jäävät muuttamattomiksi.

Valiokunnan mietinnön perusteluihin ha-

luaisin myöskin saada erään korjauksen. Ehdotan,

että neljännen kappaleen ensimmäinen lause liitetään edellisen kappaleen viimeiseksi lauseeksi ja että sen jälkeen seuraavat kaksi kappaletta kuuluisivat näin:

„Ehdotetun lain mukaan käsitelisi sen perusteella nostettavat syytteet tarkoitusta varten asetettava erikoinen sotasyylisyysoikeus niminen tuomioistuin. Tässäkin kohden lakiehdotus sisältää poikkeuksen erästä meillä vallitsevasta oikeusperiaatteesta, nimittäin hallitusmuodon 60 §:n 2 momentissa säädetyistä kiellosta asettaa satunnaisia tuomioistuuksia.

Valiokunta siis asettuu sille kannalle, että ehdotetun lain säännökset sekä lakiehdotuksessa tarkoitettujen tekojen rangaistaviksi julistamiseen että niiden tuomitsemiseksi noudatettavaan menettelyyn nähden sotivat vakiintuneita oikeusperiaatteita ja kansamme oikeuskäsitystä vastaan. Valiokunta ei myöskään ole voinut katsoa, että mikään liittoutuneiden valtojen päätösten ja sopimusten kohta olisi suorastaan sovellettavissa sotasyylisiksi väitettyihin maamme johtaviin henkilöihin. Vielä vähemmän nämä valiokunnan käsityksen mukaan ovat syyllistyneet sellaiseen rikolliseen toimintaan, joka vaatisi tavallisuudesta poikkeavaa oikeudenkäyttöä. Kun kuitenkin hallitus, jolla on ollut parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välirauhan sopimuksen puheena olevan artiklan velvoitusten täyttämistä varten välttämättömänä ja ottamalla huomioon muutoinkin tilanteen, johon maamme sodan johdosta on joutunut, perustuslakivaliokunta ei katso voivansa asettua vastustamaan lakiehdotuksen hyväksymistä sen arveluttavasta sisällyksestä ja poikkeuksellisesta luonteesta huolimatta. Valiokunnan mielestä olisi kuitenkin lakiehdotukseen tehtävä eräitä jäljempänä mainittuja muutoksia ja lisäyksiä.”

Helsingissä syyskuun 4 päivänä 1945.

Ernst v. Born.

KORKEIN OIKEUS

Helsinki,
elokuun 28 p:nä 1945.
N:o 1488.

Eduskunnan Perustuslaki-
valiokunnalle.

Asia: Hallituksen esitys laiksi sotaan syyllisten
rankaisemisesta.

Viite: Kirjeenne n:o 27/23. 8. 1945.

Ylempänä mainitusta Hallituksen esityksestä pyydettyä lausuntona Korkein oikeus kunnioittaen esittää seuraavaa:

Esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen tarkoituksena on säätää rangaistus henkilöille, jotka hallituksessa ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet Suomen joutumiseen sotaan vuonna 1941 Saksan rinnalla Sosialististen Neuvostotasavaltain Liittoa taikka Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtynyttä Kuningaskuntaa vastaan tai estäneet sodan aikana rauhan aikaansaamista. Perustelujen mukaan lakiehdotuksen antaminen johtuu siitä, että Suomi on syyskuun 19 päivänä 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklassa sitoutunut yhteistoimintaan liittoutuneiden valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Hallitus katsoo, että tämä sopimusmääräys velvoittaa Suomea ryhtymään rankaisutoimenpiteisiin ei ainoastaan sellaisia henkilöitä vastaan, jotka ovat tehneet rikoksia sodassa loukkamalla kansainvälisesti hyväksytyjä sodan lakeja ja tapoja, vaan myöskin niitä kohtaan, joiden hallitustoimista sodan alkaminen tai jatkuminen on ratkaisevalla tavalla riippunut. Tämän vuoksi ja kun Suomen laki ei sisällä säännöksiä tällaisten sotaan syyllisten rankaisemisesta, kysymyksessä oleva esitys on annettu Eduskunnalle.

Oikeudelliselta kannalta voidaan asettaa kysymyksenalaiseksi, velvoittaako välirauhansopimuksen 13 artikla Suomea ryhtymään syyte- ja rankaisutoimenpiteisiin myöskin niiden henkilöiden osalta, joiden syyksi ei voida lukea mitään kansainvälisesti hyväksytyjä sodan lakeja ja tapoja vastaan tehtyä rikosta. Mainitussa artiklassa lausutaan: „Suomi sitoutuu yhteistoimintaan Liittoutuneiden Valtojen kanssa

sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi.” Kysymyksessä olevan sopimuksen englanninkielinen teksti, jota saman sopimuksen 23 artiklan mukaan on pidettävä todistusvoimaisena, kuuluu: „Finland undertakes to collaborate with Allied powers in the apprehension of persons accused of war crimes and in their trial.” Tämän mukaisesti Suomi on velvoittautunut ryhtymään toimenpiteisiin sellaisten henkilöiden rankaisemiseksi, joiden syyksi voidaan lukea sotarikos, war crime. Mitä tällä rikoksella tarkoitetaan, on nyttemmin määritelty Ison-Britannian, Yhdysvaltain, Neuvostoliiton ja Ranskan edustajain elokuun 8 päivänä 1945 Lontoossa tekemässä sopimuksessa suurempien sotarikollisten syyttämisestä ja rankaisemisesta (Agreement concerning the prosecution and punishment of the major war criminals of the European Axis). Tähän sopimukseen olennaisena osana liittyvän kansainvälisen sotatuomioistuimen järjestysmuotosäännön (Charter of the International Military Tribunal) 6. kohdan mukaan on erotettava toisistaan a) rikokset rauhaa vastaan (crimes against peace) ja b) sotarikokset (war crimes). Edellisiin luetaan hyökkäyssotien suunnittelu, valmistelu, aloittaminen ja käynti tai sodat, jotka ovat ristiriidassa kansainvälisten sopimusten kanssa, taikka osallistuminen sellaisista sotaan koskevaan yhteiseen suunnitelmaan tai salahankkeeseen. Sotarikoksia taas ovat teot, joihin sisältyy sodan lakien tai tapojen rikkominen eli englanninkielisen tekstin mukaan: „War crimes, namely, violations of the laws or customs of war.”

Välirauhansopimuksen 13 artiklassa ei puhuta rikoksista rauhaa vastaan, vaan yksinomaan sotarikoksista. Mitä viimeksi mainitulla käsitteellä tarkoitetaan, voidaan

katsoa sitovasti selvitetyn edellä mainitulla kuluvaan elokuun 8 päivänä tehdyllä kansainvälisellä sopimuksella, jonka mukaan sotarikoksina on pidettävä vain sodan lakeja tai tapoja koskevia loukkauksia. Kun hallituksen esityksen perusteluissa lausutaan, että sanotun kansainvälisen sopimuksen mukaan sotarikokseksi olisi luettava myös ns. sotasyylisyys eli rikos rauhaa vastaan, on Korkeimman oikeuden todettava, että sanotun kansainvälisen sopimuksen sanamuoto ei anna tukea tällaiselle käsitykselle. Sitä paitsi on huomattava, että viimeksi mainitun sopimuksen sekä yleisen kansainvälisen oikeuskäsityksen mukaan on kysymyksen ratkaiseminen, onko jollakin sotaan osallistuneella maalla velvollisuus saattaa rangaistaviksi sellaiset kansalaisensa, joiden hallitustoimet ovat ratkaisevasti vaikuttaneet maan sotaan joutumiseen, riippuu siitä, miten tämän maan käymän sodan oikeudellinen luonne on määriteltävä.

Mitä lakiehdotukseen muutoin tulee, voitaisiin sen mukaan sotasyylisyydestä tuomita rangaistus riippumatta siitä, onko asianomaisen henkilön teko, jolla hän on vaikuttanut maamme joutumiseen sotaan tai estänyt rauhan aikaansaamista, sellaisenaan ollut lainvastainen ja siis käsittänyt rikoksen. Esitykseen sisältyvällä lailla tul-taisiin näin ollen säätämään rangaistus teoista, jotka eivät olleet rangaistavia silloin kun ne tehtiin. Tällaisen, vaikutukseltaan taannehtivan rikoslainsäädännön rikisoikeustiede on yleisesti hylännyt eikä sellaiseen ole ryhdytty maissa, joissa kansalaisten kunniaa ja vapautta on pidetty arvassa. Onpa eräiden maiden valtiosäädöönkin otettu nimenomaisia määräyksiä, joilla tämän tapainen kansalaisten perusoikeuksia vaarantava ja mielivaltaan helposti johtava lainsäädäntövallan käyttö on kielletty. Mainitunlainen lainsäädäntö ei ole sopusoinnussa meidänkään perustuslakimme kanssa. Hallitusmuodon 6 §:stä, jossa on säädetty, että kansalaiset ovat turvatut muun muassa kunnian ja henkilökohtaisen vapauden puolesta, on nimittäin katsottava johtuvan, ettei rangaistusta, joka sisältää olennaisen kajoamisen näihin oikeushyödykkeisiin, voida säätää teosta, jota sen tapahtumisaikana ei ollut lailla kielletty. Periaate, ettei rikoslakia saa säätää taannehtivasti, kuuluu niin tärkeänä osana oikeus-

järjestykseen, että siitä ei ole poikettava.

Millä tavoin taannehtivuutta olisi arvoiteltava siinä tapauksessa, että lainsäädäntöelinten toiminta maassa on sodasta johtuneista syistä ollut pitkän aikaa keskeytyneenä ja että tänä aikana on tehty kansalaisten oikeustajuntaa loukkaavia tekoja, joista puutteellinen laki ei ole säättänyt rangaistusta, on kysymys, joka tässä voidaan sivuuttaa, koskapa lainsäädäntöelintemme toiminta on meillä keskeytyneenä jatkunut myös sodan aikana.

Taannehtivan rikoslain säätäminen on perustuslain vastaista silloin, kun aikaisemmin rankaisemattomasta teosta säädetään jälkepäin rangaistus. Jos sitä vastoin lailla ainoastaan korotetaan sinänsä lainvastaisen teon rangaistusta, tällainen lainsäädäntö, vaikkapa se olisi tarkoitettu sovellettavaksi myös ennen lain voimaantuloa tehtyihin tekoihin, saattaa määrätyn edellytyksin olla hyväksyttävissä ja tuskin loukkaisi perustuslakiamme. Kuitenkin se olisi ristiriidassa meidän rikoslainsäädännössämme noudatetun, rikoslain voimaantuloasetuksen 3 §:stä ilmenevän periaatteen kanssa, jonka mukaan vanhemman lain aikana tehtyihin rikoksiin on sovellettava sitä lakia, joka on lievempi.

Hallitusmuodon 47 §:n mukaan voidaan tasavallan presidentti panna virkatoimensa johdosta syytteeseen vain siinä tapauksessa, että hän on syyllistynyt valtio- tai maanpetokseen. Mainitulla säännöksellä tahdotaan suojella presidenttiä, hänen korkean aseman vuoksi, vähäisemmistä virkavirheistä seuraavalta vastuulta. Lakiehdotuksen mukaan voitaisiin kuitenkin tasavallan presidentti saattaa syytteeseen hallitusmuodon sanotun säännöksen estämättä. Kun viimeksi mainittu säännös merkitsee sitä, että ainoastaan siinä tarkoitettut teot ovat tasavallan presidentin tekeminä rangaistavia ja että muutoin hänen virkatoimistaan, vaikka ne olisivatkin virheellisiä, ei voi seurata rangaistusta, lakiehdotuksen 1 §:n 2 momentti tältä osin jo sellaisenaan tietää poikkeusta siitä periaatteesta, ettei rikoslailla saa antaa taannehtivaa vaikutusta.

Lakiehdotuksen 1 §:n johdosta on vielä huomautettava, että kun laki on tarkoitettu sovellettavaksi tekoihin, jotka niiden tapahtumisaikana eivät olleet kiellettyjä, tästä

johtuu, että yleisen lain mukaisia tahallisuus- ja tuottamusarvostelmia ei lakia sovellettaessa voida käyttää. Näin ollen käy rangaistuksen määrääminen vaikeaksi sellaisenkin laajan rangaistusasteikon puitteissa, joka on lakiehdotuksessa. Samassa pykälässä on rangaistavan teon nimitykseen sisällytetty sanonta, että teko on tapahtunut „valtakunnan vahingoksi”, vaikka tällainen arvostelma luonteensa puolesta kuuluisi rikoksen tunnusmerkistöön. Jos tästä, kuten näyttää, on tehtävä se johtopäätös, että lain käyttäjälle on jäänyt vain määrätynlaisen, pykälän alkuosassa mainitun toiminnan toteaminen teon rangaistavuuden edellytyksenä, tällainen muodollinen lainkäyttö ei käy hyvin yhteen sen valtiotehtävien jakoa koskevan periaatteen kanssa, joka on lausuttu julki hallitusmuodon 2 §:ssä.

Ehdotetun lain 2 §, jonka mukaan lakiehdotuksessa tarkoitettut syytteet käsittelee erityinen sotasyylisyysoikeus, sisältää jälleen poikkeuksen perustuslaista, koska hallitusmuodon 60 §:ssä on kielletty asettamasta satunnaista tuomioistuinta. Ensiksi mainittu säännös poikkeaa samalla hallitusmuodon 47 §:stä, jossa säädetään, että syytettä tasavallan presidenttiä vastaan on ajettava korkeimmassa oikeudessa, sekä 59 §:stä, jonka mukaan valtioneuvoston jäsentä on virkavirheestä syytettävä valtakunnanoikeudessa.

Sotasyylisyysoikeuteen kuuluisi 15 jäsentä, joista Eduskunta valitsisi 12. Muut oikeuden jäsenet olisivat korkeimman oikeuden presidentti, joka toimisi oikeuden puheenjohtajana, sekä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, ja Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori.

Satunnaisen tuomioistuimen asettaminen vastoin hallitusmuodon nimenomaista kieltoa on kysymyksessä olevassa tapauksessa sitäkin vähemmän paikallaan, kun laissa jo on osoitettu tuomioistuimet sellaisten henkilöiden virassa tekemistä rikoksista aiheutuvien syytteiden käsittelemistä varten, joita lakiehdotus saattaa koskea. Johtavana ajatuksena hallitusmuodon asiaa koskevissa säännöksissä on, että tasavallan presidenttiin kohdistettu syyte on käsiteltävä sellaisessa tuomioistuimessa, jonka kokoonpanoon poliittiset näkökohdat eivät ole olleet vaikuttamassa, ja että senkin tuomioistuimen kokoonpanoon, jossa valtioneuvoston jäsentä vastaan ajettava syyte tulee käsiteltäväksi, sanotunlaisilla näkökohdilla ei saa olla ratkaisevaa vaikutusta. Lakiehdotuksen mukaan tulisi taas sotasyylisyysoikeuden jäsenten enemmistö, neljä viidesosaa jäsenistä, olemaan eduskunnan valitsema. Kun vaali lisäksi toimitettaisiin tiettyjä, jo tapahtuneita tekoja silmällä pitäen, ei olisi takeita siitä, että valittava tuomioistuin olisi riippumaton, niinkuin hallitusmuodon 2 §:ssä edellytetään. Ei näytä sovelialta, että maan korkeimpien oikeuksien presidenttien olisi toimittava tällaisen tuomioistuimen lakimiesjäsenenä.

Sen perusteella, mitä edellä on esitetty, Korkeimman oikeuden on mielipiteenään lausuttava, että ehdotettu laki, joka tosin on tarkoitettu säädettäväksi valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyssä järjestyksessä, sisältää niin monia ja perustavaa laatua olevia poikkeuksia hallitusmuodosta ja yleisesti hyväksytyistä oikeusperiaatteista, ettei lakia oikeudelliselta kannalta voida pitää valtiojärjestyksemme soveltuvana.

Korkeimman Oikeuden puolesta

N. Hj. Neovius.

Allan Z. P. Dahlbeck.

Perustuslakivaliokunnalle.

Valiokunnan puolesta on allekirjoittaneelta pyydetty lausuntoa siitä, velvoittaako Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan kanssa Moskovassa 19 päivänä syyskuuta 1944 allekirjoitetun välirauhansopimuksen 13 artikla Suomea ryhtymään syyte- ja rankaisutoimenpiteisiin niiden henkilöiden kohdalla, joiden syyksi ei voida lukea mitään kansainvälisesti hyväksyttyjä sodan lakeja ja tapoja vastaan tehtyä rikosta, mutta joiden toimista sodan alkaminen ja jatkuminen on ratkaisevalla tavalla riippunut. Lausuntonani kunnioittaen esitän seuraavaa:

Lähden siitä, että välirauhansopimus sitoo Suomea; siitähän mieltäni ei ole kysyttykään. Lähden myös siitä, että 13 art:n teksti on sisällykseltään selvä ja riidaton, vaikka englantilainen teksti käyttääkin hie-man venäjän- ja suomenkielisestä tekstistä poikkeavaa sanontaa, jälkimmäisissä kun puhutaan futuurimuodossa syytettävien henkilöiden pidättämisestä ja tuomitsemisesta, jota vastoin englantilaisessa tekstissä käytetään sanontaa „accused” (siis mennyt aika). Sanonnan erolla tuskin on sisällyksellistä merkitystä.

Tulen sitten minulle esitettyyn kysymyseen, ketä on välirauhansopimuksen katsottava tarkoittavan puhuessaan sotarikoksista syytettävistä henkilöistä, mitkä ovat ne teot, joista heidät on pidätettävä ja tuomitettava? Jo kysymyksen asettelusta selviää se, että tällaisina tekoina on pidettävä sitä jotenkin täsmällisesti määrättyä rikosten ryhmää, jota englantilaiset vakiintuneen sanonnan mukaan nimittävät „war crimes” ja jotka ovat rangaistavia Englannin lain mukaan. Tällaisia ovat ensiksikin sotavoimiin kuuluvien henkilöiden suorittamat sodankäynnin suhteen yleisesti hyväk-

syttyjen sääntöjen loukkaamiset ja sotavoimien kuulumattomien henkilöiden vihollisteot yleensä sekä kaikenlainen rosvoaminen. Eräät näitä rikoksia koskevat säännöt sisältyvät 4:nteen Haagin yleissopimukseen vuodelta 1907, joka koskee maasodan lakeja ja tapoja. Näistä mainittakoon sotavankien kohtelua sekä sotaikäyvän armeijan käyttäytymistä vallatussa maassa koskevat määräykset. Vielä kuuluu tähän käsitteeseen vakoilu ja sotapetos.

Tähän asti on asia selvä ja riidaton. Kysymyksemme koskeekin sitä, käsittääkö sotarikolliskäsite lisäksi vielä n.s. sotasyyliset, henkilöt, jotka ovat syyllistyneet sotaan panemalla sen alkuun ja mahdollisesti lisäksi ne, jotka ovat estäneet rauhan-teen.

Kansainvälisen oikeustieteen teleologiset perustajat (näin *Victoria* ja *Suarez*) myönsivät periaattellisesti voittajalle, joka oli käynyt oikeudenmukaista sota, oikeuden rangaista niitä vastustajan henkilöitä, jotka olivat syyppäät sotaan alkamalla oikeuden vastaisesti sodan tai suorittamalla oikeudenvastaisia tekoja, joista sota aiheutui. Vieläpä hallitsijakin voitiin heidän käsitöksensä mukaan saattaa rangaistukseen. Myöskin kansainvälisen oikeuden varsinainen luoja *Grotius* opetti, että epäoikeutetun sodan alkamiseen syyppäät henkilöt olivat siitä vastuussa. Sota on tällöin itse rikos, sen alkuunpanijat sotarikollisia.

Tämä käsitys on sitten tyystin hävinnyt kansainvälisestä oikeustieteestä, kunnes se on saanut jalansijaa vasta viime aikoina, ensimmäisen maailmansodan jälkeen. Sota on käsitetty välttämättömäksi pahaksi, joka kansojen välisissä suhteissa ei ole välttettävissä, jota voidaan säännöstellä mutta ei estää. Mutta vähitellen syntyi käsitys siitä, että kaikki sota ei ole samanlaista, että on toisaalta oikeutettua sota, esim.

puolustussotaa epäoikeutettua hyökkäystä vastaan, toisaalta epäoikeutettua sotaa, hyökkäyssotaa, sotaa keinona kansallisen valtapoliitiikan ajamiseksi ja että näihin molempiin on suhtauduttava eri tavalla. Tämä käsitys on ilmennyt m. m. Briand-Kellogin sopimuksessa vuodelta 1928, jolla käytännöllisesti katsoen kaikki maailman sivistyskansat tuomitsivat sodan kansallisen politiikan välikappaleena. Siitä ei kuitenkaan yleisesti ole tehty johtopäätöstä, että henkilöt, jotka ovat aiheuttaneet sodan, olivat siitä myös henkilökohtaisesti vastuussa. Sen käsityksen mukaisesti, että kansainvälinen oikeus on valtioiden välistä oikeutta, joka ei välittömästi kohdistu yksityisiin henkilöihin, sotaa on pidetty valtioiden välisenä asiana, josta ainoastaan valtiot ovat vastuussa eivätkä yksityiset. Niinpä esim. ensimmäisen maailmansodan jälkeisissä rauhansopimuksissa vaadittiin rikollisina tuomittaviksi vain henkilöt, jotka olivat tehneet itsensä syytäviksi rikoksiin sodan lakeja ja tapoja vastaan, ei sen sijaan sotaan syyllisiä muita kuin keisari Wilhelm.

Henkilökohtainen vastuu sodasta onkin täydellä voimalla tullut esille vasta nykyisen sodan jälkiselvittelyjä suunniteltaessa. Erinomaisen voimakkaana se esiintyy Amerikan Yhdysvalloissa akselin sotasyllisten tuomitsemista varten toimivan neuvoston päällikön Robert H. Jacksonin keskikesällä presidentti Trumanille jättämässä raportissa sekä Englannin, Amerikan Yhdysvaltojen, Neuvostoliiton ja Ranskan välillä kansainvälisen sotilastuomioistuimen perustamisesta akselivaltiojen suurimpien sotarikollisten syytteeseen panemista ja tuomitsemista varten kuluvan elokuun 8 päivänä tehdyssä sopimuksessa. Viimeksi mainituksa sopimuksessa määrätään suurimmiksi sotarikollisiksi, „major war criminals”, jotka on tuomittava mainittujen valtojen asettamassa kansainvälisessä sotilastuomioistuimessa, henkilöt, jotka, toimien akselivaltiojen intressissä, ovat tehneet m. m. seuraavat rikokset:

(6. a. kohta) Rikokset rauhaa vastaan („Crimes Against Peace”), nim. hyökkäyssodan tai kansainvälisten sopimusten, välipuheiden tai vakuutusten vastaisen sodan suunnitteleminen, valmisteleminen, alkaminen tai käyminen, taikka myös osallistuminen yhteiseen suunnitelmaan tai sala-

liittoon minkä hyvänsä edellämainitun teon toteuttamiseksi.

Tässä on siis selvästi säädetty henkilökohtainen vastuu niille henkilöille, jotka ovat syyllistyneet hyökkäyssodan tai kansainvälisen velvoituksen vastaisen sodan alkamiseen tai käymiseen. Todettakoon vielä, että perustetun sotilastuomioistuimen on näiden rikosten lisäksi tuomittava sotarikokset („War Crimes”) (6. b. kohta) ja rikokset inhimillisyyttä vastaan („Crimes Against Humanity”) (6. c. kohta). Huomio kiintyy siihen, että sopimuksessa käsitettä sotarikos ja sotarikollinen on käytetty sekä suppeassa (6. b. kohta) että laajassa merkityksessä (kaikki 6. kohdassa mainitut rikokset). Sopimuksessa käytetyllä sanonnalla sotarikos „war crime” ei siis aina tarkoiteta sotarikosta rikoksen rauhaa vastaan („crimes against peace”) vastakohtana, vaan on se sitä käytettäessä laajassa merkityksessä yläkäsite, johon sisältyy viimeksi mainittu rikoslajikin.

Palaan nyt välirauhansopimukseen tarkastaakseni, mitä johtopäätöksiä edellä olevasta selvittelystä on tehtävä sen 13 artiklan tulkintaan nähden.

Totean aluksi, että välirauhan sopimuksessa käytetyn sanonnan „war crimes” ei välttämättömästi tarvitse tarkoittaa edellä mainitussa 8. 8. 1945 tehdyssä sotatuomioistuinsopimuksessa käytettyä „war crimes” käsitettä suppeassa merkityksessä (6. b. kohta), vaan voi se vastata tuota käsitettä laajassa merkityksessä (6. kohta kokonaisuudessaan). Ei siis loogillisella välttämättömyydellä voi väittää kyseellisen sanonnan välirauhansopimuksen 13 artiklassa sulkevan artiklan piiristä pois rikosta rauhaa vastaan.

Sen sijaan tulen toisilla perusteilla siihen tulokseen, että k. o. 13 artikla ei koske n. s. sotasyllisiä. On näet otettava huomioon, että liittoutuneiden valtojen 8. 8. 1945 tehtyyn sotatuomioistuinsopimukseen otettu määräys, jonka mukaan n. s. sotasyllisetkin ovat henkilökohtaisesti vastuussa ja rangaistaan, on, niinkuin aikaisemmasta esityksestä ilmenee, täysi uutuus kansainvälisessä oikeuskäytännössä, tähän asti tuntematon nykyaikaisessa kansainvälisessä kanssakäymisessä, jossa ainoastaan Versailles'in sopimuksen yksinomaan keisari Wilhelm tuomitsemista koskeva mää-

räys on pienenä ituna tälle uutuudelle. Sitä täytyy näin ollen tavallisten tulkintasääntöjen mukaan tulkita rajoittavasti. Ei voida myöskään edellyttää, että tehtäessä meidän välirauhansopimuksemme olisi otettu huomioon laajennettu sotarikolliskäsité, josta vasta lähes vuosi sen jälkeen sovittiin voittajavaltojen kesken. (Välirauha tehtiin 19/9 1944 ja voittajavaltojen sotilastuomioistuinsohmimus 8/8 1945; Jacksonin raportti annettiin keskikesällä 1945).

Käsitystä, ettei viimeksi mainittua laajempaa sotarikolliskäsitetä voida soveltaa meidän välirauhansopimuksemme, tukee voimakkaasti myös se, että edellä mainitussa Jacksonin raportissa, jolle voittajavaltojen sotilastuomioistuinsohmimus olenaisesti perustuu, nuo rikolliset rauhaa vastaan kuvataan voimakkain värein, jotka sattuvasti soveltuvat Saksan natsipuolueen johdon ja Saksan hallituksen toimintaan, mutta ei ensinkään meikäläisiin oloihin ja tapahtumiin. Voidaan vielä lisätä, että liittoutuneet vallat ovat alusta alkaen ja koko ajan pitäneet kansainvälisessä tuomioistuinmessä tuomittavat pääsyylliset erillään muista sotarikollisista ja soveltaneet heihin kokonaan toisenlaista menettelytapaa ja toisia periaatteita. Olisi vastoin oikeudellisia tulkintasääntöjä soveltaa laajennettua sotarikolliskäsitetä, joka on määrätty aivan toisia tapauksia silmällä pitäen, toisenlaisiin tapahtumiin kuin mihin nähden se on luotu. Oikea tulkinta vie siihen, että sotarikolliskäsitetä on meidän välirauhansopimuksemme käytetty siihen asti yksinomaan käytetyssä merkityksessä.

Helsingissä 30 päivänä elokuuta 1945.

Tämä tulos nojautuu myös niihin sääntöihin, joita kansainvälisiä sopimuksia tulkittaessa on noudatettava ja jotka ehkä monipuolisimmin on esittänyt englantilainen *Oppenheim* kansainvälistä oikeutta koskevassa teoksessaan (International Law I (3 painos) s. 700—704). Näistä mainittakoon: Sopimukset on tulkittava järkevässä mielessä ottaen huomioon sen tarkoitus vastakohtana sanalliselle tulkinnalle. Tulkittaessa sopimuksen kohtia on sopimus huomioitava kokonaisuudessaan eikä ainoastaan sopimuksen irrallinen kohta. Sopimuksia on tulkittava niin, ettei jää sijaa harhauttamiselle, ja hyvää uskoa noudattaen. Epävarmoissa tapauksissa on sopimusta tulkittava niin, että siitä aiheutuu vähemmän rasitusta velvoitetulle puolelle: *in dubio mitius*. Jos sopimusmääräyksellä voi olla kaksi mahdollista merkitystä, on se merkitys vallitseva, jonka määräystä ehdottava sopimuspuoli tietää toisen sopimuspuolen pitävän parempana.

On ilmeistä, että kaikki nämä tulkintasäännöt vievät samaan tulokseen, nim. että sotarikolliskäsitetä on välirauhansopimuksen 13 art:ssa tulkittava rajoittavasti niin, että siihen kuuluu ainoastaan sotarikolliset entisessä, yleisesti käytetyssä merkityksessä, mutta eivät n. s. sotasylliset.

Kysymystä on tässä lausunnossa käsitelty puhtaasti oikeudelliselta kannalta. Siihen, johtaako kysymyksen tarkastelu poliittiselta kannalta toiseen tulokseen, ei ole aihetta tässä kajota.

Kaarlo Kaira.

Suuren valiokunnan mietintö N:o 53 hallituksen esityksen johdosta laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta sekä samaa asiaa koskevien kahden lakialoitteen johdosta.

Suuri valiokunta on, käsiteltyään hallituksen yllämainitun esityksen n:o 54 sekä sen yhteydessä ed. Wiikin ja Pessin lakialoitteen n:o 1 laiksi kansantuomioistuinten ja ed. Paasivuoren y. m. lakialoitteen n:o 50 laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta, päättänyt yhtyä kannattamaan hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta perustuslakivaliokunnan mietinnössä n:o 40 ehdotetuina muutoksina ja ehdottaa siis kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen perustuslakivaliokunnan ehdotuksen mukaisena.

Helsingissä 7 päivänä syyskuuta 1945.

Samalla suuri valiokunta ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi käsitellä lakiehdotuksen valtiopäiväjärjestyksen 67 §:n 2 momentissa säädetyllä tavalla.

Samoin suuri valiokunta myös ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi hylätä ed. Wiikin ja Pessin sekä ed. Paasivuoren y. m. edellä mainittuihin lakialoitteisiin sisältyvät lakiehdotukset.

**Eduskunnan vastaus Hallituksen esitykseen
laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta.**

Eduskunnalle on annettu Hallituksen esitys N:o 54 laiksi sotaan syyllisten rankaisemisesta, ja Perustuslakivaliokunta on asiasta antanut mietintönsä N:o 40.

Hallituksen esitys on annettu, niinkuin sen perusteluista ja ehdotetun lain johtolauseesta ilmenee, Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämistä varten. Mainitun artiklan mukaan Suomi on sitoutunut yhteistoimintaan Liittoutuneiden Valtojen kanssa sotarikoksista syytettävien henkilöiden pidättämiseksi ja tuomitsemiseksi. Tämän velvoituksen täyttämiseksi on Suomen viranomaisten toimesta pidätetty henkilöitä pantaviksi syyteeseen sotarikoksista. Esityksen tarkoituksena on välirauhansopimuksen mainitun artiklan velvoitusten täyttämistä varten määrätä rangaistaviksi myöskin ne, jotka Hallituksessa ratkaisevalla tavalla ovat vaikuttaneet Suomen liittymiseen vuonna 1941 alkaneseen sotaan tai sodan aikana estäneet rauhan aikaansaamista. Esityksen antaminen merkitsee näin ollen toisaalta sitä, että mainitun kansainvälisoikeudellisen sitoumuksen täyttäminen, siltä osin kuin velvoitusta ei vielä ole katsottu täytetyksi, Hallituksen käsityksen mukaan voidaan järjestää ja on järjestettävä maan sisäisenä asiana, ja toisaalta sitä, että Hallitus katsoo välirauhansopimuksen 13 artiklan säännösten velvoittavan julistamaan rangaistaviksi lakiehdotuksen 1 §:ssä tarkoitetut hallitustoimet, vaikka ne voimassa olevien lakiemme mukaan eivät olisikaan rangaistavia. Ehdotettu laki poikkeaa viimeksi mainitussa kohdin siitä oikeusjärjestykseemme kuuluvaksi katsottavasta periaatteesta, ettei

ketään voida tuomita rangaistukseen teosta, josta sen tekemisen aikana ei ollut rangaistusta säädetty. Tästä periaatteesta poikettaessa on jouduttu, niinkuin korkein oikeus asiasta Eduskunnalle antamassaan lausunnossa on huomauttanut, sivuuttamaan eräitä muitakin oikeudessamme voimassa olevia periaatteita. Nämä poikkeamiset aiheutuvat, niinkuin edellä sanotusta ilmenee, esityksen antamiseen vaikuttaneista syistä.

Siihen nähden, että Hallitus, jolla on parhaat mahdollisuudet ottaa varteen kaikki asiaan vaikuttavat seikat, on pitänyt ehdotettua lakia välirauhansopimuksen puheena olevan artiklan velvoitusten täyttämistä varten välttämättömänä, Eduskunta ei ole katsonut voivansa hylätä lakiehdotusta sen sisällyksestä ja poikkeuksellisuudesta luonteesta huolimatta.

Ehdotetun lain mukaan käsittelee sen perusteella nostettavat syytteet tarkoitusta varten asetettava erityinen sotasyylisyysoikeus niminen tuomioistuin. Tässäkin kohden lakiehdotus sisältää poikkeuksen eräästä meillä vallitsevasta oikeusperiaatteesta, nimittäin hallitusmuodon 60 §:n 2 momentissa säädetystä kiellosta asettaa satunnaisia tuomioistuimia. Lakiehdotuksen poikkeuksellisen luonteen vuoksi voidaan kuitenkin pitää perusteltuna, ettei siinä tarkoitettuja asioita anneta säännöllisten tuomioistuinten käsiteltäviksi.

Lakiehdotuksen rangaistussäännös koskee Hallituksen esityksen mukaan ainoastaan Hallituksessa toimineita henkilöitä. Eduskunnan mielestä lain soveltamisalaa ei kuitenkaan ole syytä rajoittaa tällä tavoin, koska riittävänä on pidettävä sitä rajoitusta, että kysymys on ratkaisevalla tavalla 1 §:n 1 momentissa sanottuun toimintaan osallistuneista henkilöistä, ja sitä rajoitusta, joka johtuu rikoksesta käytetystä nimityk-

sestä. Tämän mukaisesti Eduskunta on poistanut sanan „hallituksessa” mainitusta momentista.

Edellä esitetyn nojalla Eduskunta, joka

on tehnyt lakiehdotukseen eräitä muitakin muutoksia, on valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä säädetyn käsittelyn jälkeen hyväksynyt seuraavan lain:

Laki

sotaan syyllisten rankaisemisesta.

Eduskunnan päätöksen mukaisesti, joka on tehty valtiopäiväjärjestyksen 67 §:ssä määrättyllä tavalla, säädetään Suomen Tasavallan ja Sosialististen Neuvostotasavaltain Liiton sekä Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtyneen Kuningaskunnan välillä 19 päivänä syyskuuta 1944 tehdyn välirauhansopimuksen 13 artiklan määräysten täyttämiseksi seuraavaa:

1 §.

Joka ratkaisevalla tavalla on vaikuttanut Suomen joutumiseen sotaan vuonna 1941 Sosialististen Neuvostotasavaltain Liittoa taikka Ison-Britannian ja Pohjois-Irlannin Yhtynyttä Kuningaskuntaa vastaan tai estänyt sodan aikana rauhan aikaansaamista, tuomittakoon virka-aseman väärinkäyttämisestä valtakunnan vahingoksi vankeuteen enintään kahdeksaksi vuodeksi taikka, jos asianhaarat ovat raskauttavat, kuritus-huoneeseen määrääjäksi tai elinkaudeksi.

Mitä hallitusmuodon 47 §:ssä ja eduskunnan oikeudesta tarkastaa valtioneuvoston jäsenten ja oikeuskanslerin virkatointen lainmukaisuutta 25 päivänä marraskuuta 1922 annetun lain 7 §:ssä on säädetty, älköön estäkö tuomitsemasta rangaistukseen tasavallan presidenttinä ja valtioneuvoston jäsenenä toiminutta henkilöä 1 momentissa tarkoitettu teosta.

2 §.

Tässä laissa tarkoitetut syytteet käsittelee erityinen sotasyylisyysoikeus.

Sotasyylisyysoikeuteen kuuluu puheenjohtajana korkeimman oikeuden presidentti ja jäseninä korkeimman hallinto-oikeuden presidentti, Helsingin yliopiston lainopillisen tiedekunnan professori, jonka ynnä varamiehen mainittu tiedekunta valitsee keskuudestaan, sekä kaksitoista muuta jäsentä, jotka ynnä tarvittavat varajäsenet eduskunnan valitsijamiehet valitsevat suhteellisilla vaaleilla. Jos korkeimman oikeuden tai korkeimman hallinto-oikeuden presidentti on esteellinen tai estynyt, kutsutaan hänen sijansa jäseneksi saman tuomioistuimen vanhin jäsen. Puheenjohtajan sijaan as-

tuu tarvittaessa korkeimman hallinto-oikeuden presidentti.

Sotasyylisyysoikeuteen valittu älköön kieltäytykö tehtävästä.

3 §.

Syytteen nostamisesta sotasyylisyysoikeudessa määrää valtioneuvosto hankittuaan asiasta oikeuskanslerin lausunnon.

4 §.

Syytettä sotasyylisyysoikeudessa ajaa oikeuskansleri tai hänen määräämänsä henkilö.

5 §.

Oikeus syyttää tässä laissa tarkoitettusta rikoksesta olkoon rauennut, jollei valtioneuvosto ole vuoden 1945 aikana määrännyt syytettä nostettavaksi.

6 §.

Muista kuin 1 §:ssä mainituista, Suomen joutumista sotaan vuonna 1941 ja rauhan aikaansaamisen estämistä sodan aikana tarkoittavista teoista älköön syytettä nostettako.

7 §.

Mikäli tässä laissa ei ole toisin säädetty, on sotasyylisyysoikeuteen nähden soveltuvin osin noudatettava, mitä valtakunnan-oikeuden ja sen puheenjohtajan toiminnasta on voimassa.

Oikeudenkäynnin julkisuudesta on voimassa, mitä oikeudenkäytön julkisuudesta 5 päivänä helmikuuta 1926 annetussa laissa on säädetty, kuitenkin siten, että päätöksen tai tuomion julistaminen aina on oleva julkinen.

8 §.

Sotasyyllisyysoikeudessa tuomittujen rangaistusta täytäntöön pantaessa noudatettakoon niitä säännöksiä, jotka rikoslain 11 luvussa säädetystä rikoksesta rangaistukseen tuomittujen osalta ovat voimassa.

Tuomittujen armahtamisesta on voimassa, mitä tasavallan presidentin armahdusoikeudesta on hallitusmuodossa yleisesti säädetty.

Helsingissä 11 päivänä syyskuuta 1945.
